

**IJTIMOY TARMOQLARDA AXBOROTLAR OQIMINI MONITORING QILIB
BORISH VA TAHDIDLARNI ANIQLASH TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH QANCHALIK
DARAJADA DOLZARBLIGI**

Musojonov Xumoyun Muhammadayubxon o'g'li

Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti Farg'ona Filiali Magistranti

Raxmonov Ozodbek Shavkatjon o'g'li

Toshkent Axborot Texnologiya Universiteti Farg'ona Filiali Magistranti

Tojidinov Azizbek Ilhomjon o'g'li

Toshkent Axborot Texnologiya Universiteti Farg'ona Filiali Talabasi

Annotatsiya: *Ijtimoiy tarmoqlarda axborotlar oqimini monitoring qilib borish va tahdidlarni aniqlash tizimini ishlab chiqish qanchalik darajada dolzarbligi. Virtual media, internet va boshqa tarmoqlar orqali tarqatilgan elektronik axborot vositalari. Raqamlashgan jamiyatda mafkuraviy jarayonlarning shakllanishi va tahlili.*

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy tarmoqlar, axborotlar oqimi, Virtual media, internet, Raqamlashgan jamiyatda, Global aloqa, tahdidlar, Kiberxavfsizlik, Virtual media muhiti, Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar.*

Virtual media, internet va boshqa tarmoqlar orqali tarqatilgan elektronik axborot vositalari hisoblanadi. Ushbu tarmoqlar orqali tarqatiladigan ma'lumotlar, matn, rasmlar, videolar va boshqa turdagi elektronik matnlar orqali foydalanuvchilarga taqdim etiladi.

Virtual media muhim ahamiyatga ega, chunki ular o'zlariga xos imkoniyatlarni taqdim etishga qodir, odatda, ular yirik ommaviy ahamiyatga ega bo'lgan axborot, yangiliklar, ma'lumotlar va boshqa ma'lumotlarga osonlik bilan kirish imkoniyatini beradi. Buning natijasida, virtual media o'zining o'ziga xos imkoniyatlarni taqdim etishi bilan birga, insonlarning xabarlarini olmoq va o'zaro munosabatlarni oshirish imkonini taqdim etadi. Foydalanuvchilar o'zlarining ma'lumotlarini almashish, o'zlarining fikrlarini bayon qilish, turli sohalarda mavjud bo'lgan yangiliklarni bilish, har xil mavzular bo'yicha izoh qoldirish va boshqa ommaviy faoliyatlar bilan bog'liq imkoniyatlarga ega bo'ladi.

Odatda internet orqali taqdim etiladi, shuning uchun foydalanuvchilar o'z kompyuterlari, smartfonlari va boshqa qurilmalari orqali ularni iste'mol qilishi mumkin. Virtual media ning muhim tarmoqlari orasida Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, LinkedIn, Reddit, TikTok va boshqalar keltirilishi mumkin.

Virtual media, o'ziga xos xavfsizlik muammolarini ham taqdim etishi bilan birga, insonlarning shaxsiy ma'lumotlarini saqlash, ularga yo'naltirilgan reklamalar va hujjatlar orqali takliflar kiritish va boshqa ishlar uchun o'z ma'lumotlarini iste'mol qilishga bo'lgan qarashlariga ega. Shuningdek, virtual media tarmoqlari orqali tarqatiladigan ma'lumotlar nazorat qilinishi kerak, chunki ular o'zlariga xos qonunlar

va cheklovlarga riayat qilishlari kerak. Bundan tashqari, virtual media tarmoqlari o'zlariga xos etik norma va qoidalarga amal qilishlari ham kerak.

Bugungi kunda insonlar uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan elektronik axborot vositalari hisoblanadi va ular o'zlariga xos imkoniyatlarni taqdim etishlari bilan birga, insonlarning o'zaro aloqalarini oshirish va dunyo bilan bog'liq ma'lumotlar bilishlarini osonlashtirishadi.

Virtual media muhitining ma'naviy qiyofasi, o'zgaruvchan va o'ziga xos oqim va mantiqiyatga ega bo'lgan elektronik axborot vositalari orqali taqdim etiladigan ma'lumotlar, matn, rasmlar, videolar va boshqa turdagi elektronik matnlar orqali insonlarning hayotida o'ziga xos ta'sir qiluvchi o'zgarishlarni keltirishidir.

Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, bugungi dunyoda har qanday insonning hayotida ahamiyatli o'rin egallagan. Bu tarmoqlar va hamjamiyatlar, insonlar orasida aloqani yanada oshirgan va dunyoni katta bir global qarorga aylantirgan. Bu muhim tarmoqlar va hamjamiyatlar, insonlar o'rtasidagi aloqalarni yanada oson va tezlashtirdi va oddiy bir telefon yoki kompyuter orqali dunyoning har bir nuqtasidan aloqani saqlab turish imkoniyatini berdi.

Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar haqida batafsil ma'lumot berish uchun, ularning tarixi, turli xil turlari, ularning turli xil xususiyatlari, ularning qanday ishlashi va ularning faoliyati haqida tushuncha berish kerak.

Kelib chiqish tarixi: Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, Internetning paydo bo'lishi bilan boshqatorda tarixiy o'zgarishlarga uchramoqda. Birinchi ijtimoiy tarmoq, 1997 yilda ICQ (I Seek You) deb nomlangan messejer tarmog'i bo'lib paydo bo'ldi. Bu tarmoq, yuzlab odamni bir-biriga bog'lash imkoniyatini berdi va ularga xabarlarini o'tkazish imkoniyatini taqdim etdi.

Keyingi yillarda, Myspace, Facebook, Twitter, LinkedIn kabi tarmoqlar paydo bo'ldi. Ularning har biri o'zining xususiyatlari va unikal qobiliyatlari bilan farq qiladi. Myspace, musiqa va san'at guruhlarini uchun eng ko'p ishlatilgan tarmoq bo'lib, Facebook, global ijtimoiy tarmoq sifatida faol ishlaydi va odamlarning hayotlari, ish faoliyati va aloqalari to'g'risida ma'lumotlarni almashishga imkon beradi. Twitter esa, qisqa xabarlar yoki "tweet"larni o'tkazish imkoniyatini beradi va ularga tez va oson yoldan aloqani saqlash imkoniyatini taqdim etadi.

Turlari: Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar turli xil turlarga bo'linadi. Ularning turli xil turlari, ularga qo'shimcha mo'ljallangan yo'nalishlar va xususiyatlar kiritish imkonini beradi. Turli xil turlar misol uchun, Telegram, Instagram, Facebook, LinkedIn va Twitter aloqalar tarmoqlari bo'lib, ularning har biri o'zining xususiyatlari va maqsadlari bilan farq qiladi.

Turli xil tarmoqlar va hamjamiyatlar, turli xil shaxslar uchun mo'ljallangan bo'lib, ularga qo'shimcha imkoniyatlar taqdim etadi. Misol uchun, LinkedIn, ish o'zgartiruvchilari va ish qidiruvchilari uchun mo'ljallangan bo'lib, ularga ish o'zgartirish, ish joylari to'g'risida ma'lumot olish, ish bilanish va ish bilimlari almashish imkonini taqdim etadi. Boshqa tarmoqlar esa, yaqin do'stlar bilan aloqani saqlash,

yangiliklarni o'qish va ularga xabar yuborish, ijtimoiy tadbirlar va adabiyotlar haqida ma'lumot olish uchun mo'ljallangan.

1-rasm. Ijtimoiy tarmoqlar turlari.

Xususiyatlari: Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, ularga xususiyatlarni kiritish imkonini taqdim etadi. Ular, boshqa tarmoqlardan farqli ravishda ishlaydi va ularga qo'shimcha imkoniyatlar taqdim etadi. Bu xususiyatlar, qo'shimcha turli xil funksiyalarni taqdim etish orqali aniqlanadi. Misol uchun, Facebook, qo'shimcha o'yinlar, guruhlar, sahifalar va pulklar kabi imkoniyatlarni taqdim etadi. Twitter esa, hush kelibsizlik (hashtag) va xabarlar ro'yxati kabi imkoniyatlarni taqdim etadi.

Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, insonlar orasidagi aloqalarni yanada oson va tezlashtirdi va global qarorga aylantirgan. Ularning turli xil turlari bor va ularga o'ziga xos imkoniyatlar taqdim etadi. Ularning ishlashi, oddiy bir telefon yoki kompyuter orqali dunyoning har bir nuqtasidan aloqa saqlash imkoniyatini beradi. Ularning faoliyati, turli xil turlari bor va ularga o'ziga xos imkoniyatlar taqdim etadi. Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, insonlarning hayoti, ish faoliyati, o'qish, o'rgatish va xizmatlarni olib tashlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularga qulayliklar taqdim etadi.

Bugungi kunda dunyo aholisining 58,11% ijtimoiy tarmoqlardan foydalanadi:

2-rasm. Dunyo aholisining ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish grafigi.

Hozirgi kunda O'zbekistonda ham SMM rivojlanmoqda. Foydalanuvchilar 2019 yilga nisbatan 49% oshdi:

3-rasm. O'zbekiston aholisining ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish grafigi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, reklama va marketingga ham ahamiyatli ta'sir ko'rsatadi. Ularning o'ziga xos reklama turlari va tahlil qilish imkoniyatlari bor, shuningdek, ularda kompaniyalar, ish joylari va xizmatlar to'g'risida ma'lumotlar taqdim etish imkoniyatini taqdim etadi. Bu imkoniyatlar, kompaniyalar uchun potentsial mijozlarni jalb qilish va ularga ko'plab foydali xizmatlarni taqdim etishga imkon beradi.

Ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, o'ziga xos xavfsizlik masalalari bilan ham bog'liq. Ularning xavfsizlik tahlil qilish va himoya xizmatlari bor, bu esa, ularda foydalanuvchilar tomonidan yuborilgan shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va ularga xavfsizlikni taqdim etishga imkon beradi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn hamjamiyatlar, siyosat, ijtimoiy muammolar va yangiliklar to'g'risida ko'plab ma'lumotlar taqdim etish imkoniyatini taqdim etadi. Bu hamda, ularning aholi tomonidan ko'plab voqeliklarga olib kelish imkoniyati bor. Ularning faoliyati, global aloqani osonlashtiradi va dunyoning har bir nuqtasidan aloqa saqlash imkoniyatini taqdim etadi.

Dunyoning har bir nuqtasidan aloqa saqlash imkoniyatini taqdim etadi, bu esa dunyoni global qarorga aylantiradi va insonlar orasidagi aloqalarni yanada osonlashtiradi. Ularning o'ziga xos turli xil turlari bor va ularga xususiyatlarni kiritish imkonini taqdim etadi. Ularning turli xil mo'ljallangan yo'nalishlari va funktsiyalari, odamlarga turli xil imkoniyatlar taqdim etadi. Ularning ishlashi, global aloqani osonlashtiradi va oddiy bir telefon yoki kompyuter orqali dunyoning har bir nuqtasidan aloqa saqlash imkoniyatini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. D.A.Xalilov, R.M.Nabijonov, "Media portal yaratishning zamonaviy usullari", "Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va telekommunikatsiyalari sohasida zamonaviy muammolar va yechimlar" Respublika ilmiy-texnik anjumani, 471-475 betlar, 2022

2. Nabijonov Ravshanbek Muxammadjon o'g'li. (2022). Media portal yaratishning asosiy afzallik va kamchiliklarI . World Scientific Research Journal, 10(2), 125–131. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2379>